

МОДЕРНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДО- ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

¹НУОЗ України імені П. Л. Шупика (м. Київ, Україна)

²Донецький національний медичний університет
(м. Кропивницький, Україна)

Анотація. У статті досліджено сучасні тенденції та напрями модернізації навчальних програм і методик викладання у системі до- та післядипломної медичної освіти. На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел розкрито сутність компетентнісного підходу, який передбачає формування у майбутніх і практикуючих лікарів інтегрованих професійних, комунікативних та цифрових компетентностей. Розглянуто впровадження інноваційних освітніх технологій, зокрема симуляційного, проблемно-орієнтованого, дистанційного та змішаного навчання, що сприяють підвищенню ефективності підготовки медичних фахівців. Особливу увагу приділено трансформації системи післядипломної медичної освіти в Україні, зокрема процесам оновлення змісту навчальних програм відповідно до міжнародних стандартів, розвитку цифрових платформ для навчання, удосконаленню системи оцінювання результатів навчання та формуванню індивідуальних освітніх траєкторій слухачів. Висвітлено практичні приклади діяльності медичних університетів щодо адаптації освітнього процесу до нових вимог ринку праці та глобальних викликів у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: післядипломна медична освіта, модернізація, компетентнісний підхід, симуляційне навчання, цифровізація, педагогічні інновації.

Abstract. The article examines current trends and directions in the modernization of curricula and teaching methods in undergraduate and postgraduate medical education. Based on the analysis of domestic and international scientific sources, the essence of the competency-based approach is revealed, emphasizing the formation of integrated professional, communicative, and digital competencies among future and practicing physicians. The study highlights the implementation of innovative educational technologies, including simulation-based, problem-oriented, distance, and blended learning, which contribute to improving the effectiveness of medical training. Special attention is given to the transformation of the postgraduate medical education system in Ukraine, particularly the renewal of curricula in accordance with international standards, the development of digital learning platforms, the improvement of assessment systems, and the creation of individualized learning trajectories for students. Practical examples of medical universities' efforts to adapt the educational process to modern labor market demands and global healthcare challenges are presented.

Key words: postgraduate medical education, modernization, competency-based approach, simulation learning, digitalization, pedagogical innovations.

Вступ.

У XXI столітті система післядипломної медичної освіти (ПМО) перебуває в умовах динамічних змін, зумовлених цифровою трансформацією, інтеграцією у світовий освітній простір, розвитком телемедицини й штучного інтелекту в охороні здоров'я. Відповідно, традиційні підходи до підготовки лікарів і медичних фахівців стають недостатніми [1].

Згідно з визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO, 2023), ефективна система підготовки кадрів має бути гнучкою, компетентнісно орієнтованою і забезпечувати безперервне навчання впродовж професійного життя [2]. Подібну позицію висвітлюють стандарти World Federation for Medical Education (WFME, 2020), що наголошують на адаптації програм до реальних потреб охорони здоров'я, використанні сучасних педагогічних технологій і науково обґрунтованих методів оцінювання [3].

Мета дослідження.

Проаналізувати сучасні напрями модернізації навчальних програм і методики викладання в системі ПМО України з урахуванням міжнародного досвіду, визначити практичні кроки для підвищення якості навчання.

Об'єкт і методи дослідження.

Наведено аналіз літературних джерел, опублікованих у відкритому друку, на офіційних сайтах, щодо напрямків модернізації навчальних програм і методики викладання в системі ПМО України з урахуванням міжнародного досвіду.

Результати дослідження та їх обговорення.

1. Теоретичні засади післядипломної медичної освіти.

Післядипломна медична освіта (postgraduate medical education, PGME, ПМО) охоплює інтернатуру, спеціалізацію, клінічну резидентуру, підвищення кваліфікації та безперервний професійний розвиток (CPD) [4, 5]. В Україні система побудована на поєднанні обов'язкових і змінних компонентів, що визначає її гнучкість, але водночас створює ризики фрагментації [6].

2. Причини необхідності модернізації:

Медичні знання подвоюються все швидше; традиційна модель «одержати знання і працювати» стає застарілою.

Професійна практика вимагає не лише знань, а навичок, компетентностей: клінічних, технологічних, цифрових, комунікаційних [3, 7].

Таблиця – Практичні рекомендації для модернізації ПМО

Цільова група	Напрями модернізації	Практичні рекомендації	Очікувані результати
1. Управлінці (МОЗ, НМЦ, адміністрація ВНЗ)	Стратегічне планування та нормативна база	<ul style="list-style-type: none"> • Розробити національну стратегію цифрової трансформації ПДМО. • Гармонізувати стандарти післядипломної освіти з WFME. • Запровадити систему зовнішнього моніторингу якості освітніх програм. 	Підвищення прозорості, міжнародна сумісність системи освіти.
2. Викладачі та науково-педагогічні працівники	Професійна підготовка та цифрові компетентності	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадити курси підвищення кваліфікації з інноваційних методик (PBL, e-learning, blended learning). • Розвивати навички роботи з цифровими платформами, аналітичними інструментами та симуляторами. 	Зростання педагогічної майстерності, інтерактивність навчального процесу.
	Педагогічні інновації	<ul style="list-style-type: none"> • Використовувати кейс-метод, рефлексивне навчання, тьюторство. • Створювати міждисциплінарні модулі спільно з клінічними кафедрами. 	Підвищення мотивації слухачів, розвиток клінічного мислення.
3. Заклади післядипломної освіти та університети	Організація освітнього процесу	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадити систему індивідуальних освітніх траєкторій і електронних портфоліо слухачів. • Здійснювати регулярний аудит навчальних програм. 	Персоналізація навчання, підвищення ефективності засвоєння матеріалу.
	Інтернаціоналізація та партнерство	<ul style="list-style-type: none"> • Розширити участь у програмах академічної мобільності та спільних проектах Erasmus+. • Розвивати подвійні програми з європейськими медичними школами. 	Інтеграція у світовий освітній простір, підвищення конкурентоспроможності випускників.
	Моніторинг якості освіти	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадити електронні системи зворотного зв'язку між слухачами та викладачами. • Регулярно публікувати звіти про результати акредитації програм. 	Підвищення довіри, ефективність управлінських рішень.

Пандемія COVID-19 показала, що навчальні системи повинні бути гнучкими, швидко адаптуватися до нових умов.

В Україні та інших країнах, що інтегруються в європейський освітній простір, існує потреба у приведенні освітніх програм до міжнародних стандартів, що включає компетентнісний підхід, гнучкі модулі, цифрові технології [8].

3. Основні підходи до модернізації:

1. *Компетентнісний підхід* – орієнтація на результати навчання (outcomes), які відображають професійні вміння лікаря [9].

2. *Безперервний професійний розвиток (CPD)* – навчання протягом життя, що підтримує актуальність знань і навичок [10].

3. *Цифрові технології та змішане навчання (blended learning)* – поєднання онлайн- та офлайн-компонентів, VR/AR-симуляцій, електронних платформ [11].

4. *Активні методи навчання* – проблемно-орієнтоване (PBL), кейс-метод, рефлексивне навчання, дискусії, супервізії [12, 13].

5. *Гнучкість і модульність програм* – швидке оновлення змісту відповідно до розвитку медицини [13].

6. *Оцінювання якості та міжнародна акредитація* – формування систем контролю якості освіти, що базуються на компетентнісному підході [1, 8].

4. Український контекст модернізації.

В Україні спостерігаються позитивні зрушення – впровадження дистанційних технологій у післядипломну освіту, розробка цифрових платформ, активізація міжнародних партнерств. Проте залишаються виклики: недостатня гнучкість програм, нерівномірність технічної інфраструктури, обмежена підготовка

викладачів до інноваційних технологій [6]. Дослідження Tsekhmister Y. et al. [8] зазначає, що модернізація української ПМО має відбуватися з урахуванням європейських стандартів і включати підготовку викладачів, розвиток симуляційних центрів і цифрових інструментів.

5. Міжнародний досвід та рекомендації.

У країнах ЄС та Північної Америки CPD є невід'ємною частиною професійної діяльності лікарів. Програми модернізації базуються на гнучкості, акредитації за компетентностями, інтеграції навчання з практикою та цифровими інструментами самооцінки [7]. В Україні з 2018 року реалізується Концепція безперервного професійного розвитку лікарів, яка передбачає перехід від формальної атестації до системи балів CPD, розвиток акредитованих провайдерів і використання електронних ресурсів [6].

6. Перспективи та бар'єри.

Ключові бар'єри модернізації: недостатнє фінансування; опір змінам серед викладачів; нерівний доступ до цифрових ресурсів; відставання систем оцінювання від міжнародних стандартів.

Успішна реалізація модернізації можлива за умови розвитку педагогічної майстерності викладачів, створення симуляційних центрів, гнучких програм і системного моніторингу ефективності [3, 5]. У наведеній таблиці представлені практичні рекомендації для модернізації ПМО.

Висновки.

Модернізація післядипломної медичної освіти – складний, багатовимірний процес, що охоплює зміст навчання, методики викладання, цифрові технології, підготовку викладачів, оцінювання та якість. Україна

демонструє поступ у цьому напрямі, однак потребує подальших інвестицій у технології, педагогічну підготовку кадрів і адаптацію до міжнародних стандартів. Впровадження компетентнісного підходу, цифрові-

зації, активних методів навчання та міжнародного партнерства дозволить забезпечити ефективну, гнучку й якісну систему післядипломної медичної освіти.

Література

1. Pertseva TO, Shponka IS, Tverdokhlib IV, Pototskaya OY. Relevant approaches to modernization of academic and material and technical process support of academic process in the field of knowledge "Health care" in terms of adapting to international assessment criteria. *Medicni perspektivi*. 2019;24(4):4-11. DOI: [10.26641/2307-0404.2019.4.189177](https://doi.org/10.26641/2307-0404.2019.4.189177).
2. World Health Organization. Transforming and scaling up health professionals' education and training: WHO guidelines. Geneva: WHO Press; 2023. 124 p. Available from: <https://www.who.int/publications/item/9789241506502>.
3. World Federation for Medical Education. Global Standards for Quality Improvement: Postgraduate Medical Education. Copenhagen: WFME; 2020. 62 p. Available from: <https://wfme.org/standards/pgme>.
4. Chalyi A, Sysoiev O, Chalyi K, Kalashnik N, Kolesnyk O. Synergetic principles of modernization of teaching natural disciplines forms in higher medical education. *The Modern Higher Education Review*. 2020;5:31-38. DOI: [10.28925/2518-7635.2020.5.3](https://doi.org/10.28925/2518-7635.2020.5.3).
5. Hothersall EJ. Modernizing undergraduate medical education by bringing public health into focus. *Front Public Health*. 2024;12:1451155. DOI: [10.3389/fpubh.2024.1451155](https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1451155).
6. Hukova-Kushnir H. Development of postgraduate education of doctors in the context of the health care system reforming in Ukraine. *Lviv Polytechnic*. 2021;4(8):13-19. DOI: [10.36690/2674-5216-2021-4-13](https://doi.org/10.36690/2674-5216-2021-4-13).
7. European Commission. Modernisation of higher education in Europe: Academic staff – 2023 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union; 2023. DOI: [10.2797/35725](https://doi.org/10.2797/35725).
8. Tsekhmister Y, Vizniuk I, Humeniuk V, Yefremova O, Dolynnyi S. Modern changes in the model of professional and pedagogical training of medical educators in the context of European integration processes. *International Journal of Health Sciences*. 2022;6(2):972-986.
9. Ten Cate O. Competency-based postgraduate medical education: past, present and future. *GMS J Med Educ*. 2017;34(5):69. DOI: [10.3205/zma001146](https://doi.org/10.3205/zma001146).
10. Korobko LR, Trushchenkova LV, Lykhatskyi PH, Nevhadovska PM, Trenkina Sle. Rol bezperervnoho navchannia u profesiinomu rozvytku medychnoho personalu. *Health and Education*. 2025;2:12-8. DOI: [10.32782/health-2025.2.2](https://doi.org/10.32782/health-2025.2.2). [in Ukrainian].
11. Novikova K. Foreign experience in the implementation of blended learning in higher medical education institutions. *Dnipro Academy of Continuing Education Herald. Series: Philosophy, Pedagogy*. 2025;1(1):112-118. DOI: [10.54891/2786-7013-2025-1-13](https://doi.org/10.54891/2786-7013-2025-1-13).
12. Verma A, Patyal A, Meena JK, Mathur M, Mathur N. Interactive teaching in medical education: Experiences and barriers. *Adesh Univ J Med Sci Res*. 2021;3:69-73. DOI: [10.25259/AUJMSR_13_2021](https://doi.org/10.25259/AUJMSR_13_2021).
13. Krainenko O, Petrova O, Korneyko I, Ovsiannikova H. Innovative methodologies as a factor promoting quality of medical higher education. *Bulletin of Science and Education*. 2024;11(29):758-773. DOI: [10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-758-772](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-758-772).